

Tundra, lesotundra a tajga dnešní Sibiře: palaeoekologické úvahy o přírodním prostředí paleolitu a mezolitu střední Evropy.

RNDr.Vlasta JANKOVSKÁ, CSc.

Botanický ústav AV ČR, v.v.i.

Poříčí 3b, 603 00 BRNO

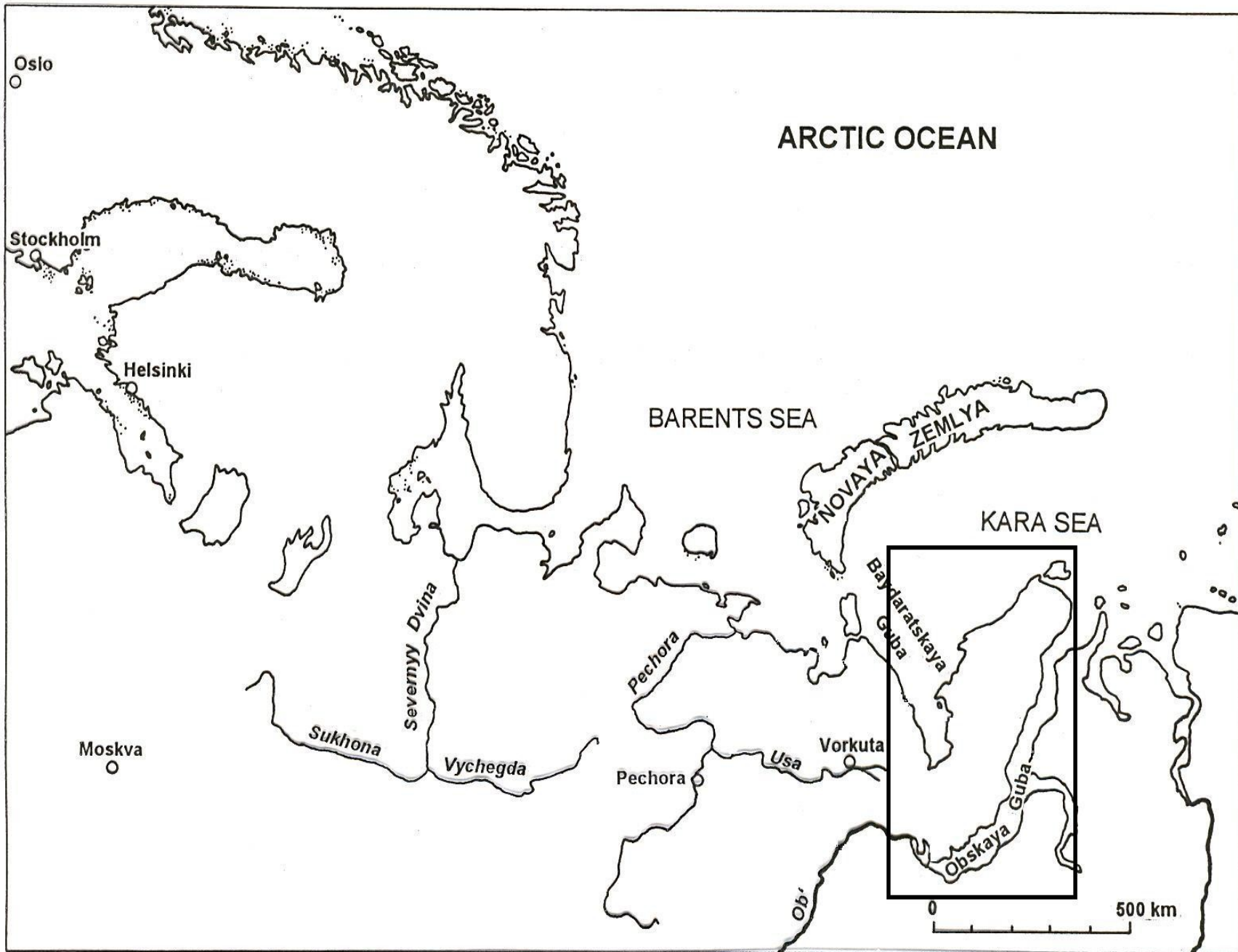
Česká republika

jankovska@brno.cas.cz

Příspěvek byl vypracován na základě poznatků z krátkých expedičních cest, částečně podporovaných v 80. a 90.letech minulého století z různých zdrojů. Současná syntéza byla provedena s podporou grantu GA ČR č.205/06/0587.

Údaje, získané paleobotanickými analýzami, tj. determinací pylových zrn, spór a dalších mikroskopických objektů při pylové analýze a rostlinných i živočišných makrozbytků při makroskopické analýze, by měly jen částečnou hodnotu bez jejich interpretace.

K co největší objektivitě při paleorekonstrukci vegetace a dalších složek minulé krajiny je nezbytné poznat poměry v dosud „přírodních - přirozených“ oblastech. K hodnocení poměrů v chladných fázích poslední doby ledové a počátku holocénu, je vhodné se zaměřit na situaci v dnešní Sibiři, především v prostoru tundry, lesotundry a tajgy.

V roce 1993 byl proveden odběr krátkého profilu na lokalitě Ust' – Poluj v Salechardu na vysokém břehu řeky Poluj při jejím ústí do řeky Ob.

Ruští archeologové, kteří pracovali na výzkumu. Zprava Nataša Fedorova - vedoucí výzkumu, nyní Muzeum Salechard, Žeňa - nyní Muzeum Tjumeň, Olga Malozemova - nyní Muzeum Jugorsk (Chanty-Mansijská oblast). Ve dveřích našeho „hotelu“ N.K.Panova – palynolog.

Naše ubytovací zařízení na pontonu řek Poluj / Ob (tzv. „bolky“), které je od roku 1994 na dně řeky. Ponořil je náraz lodí s opilou posádkou.

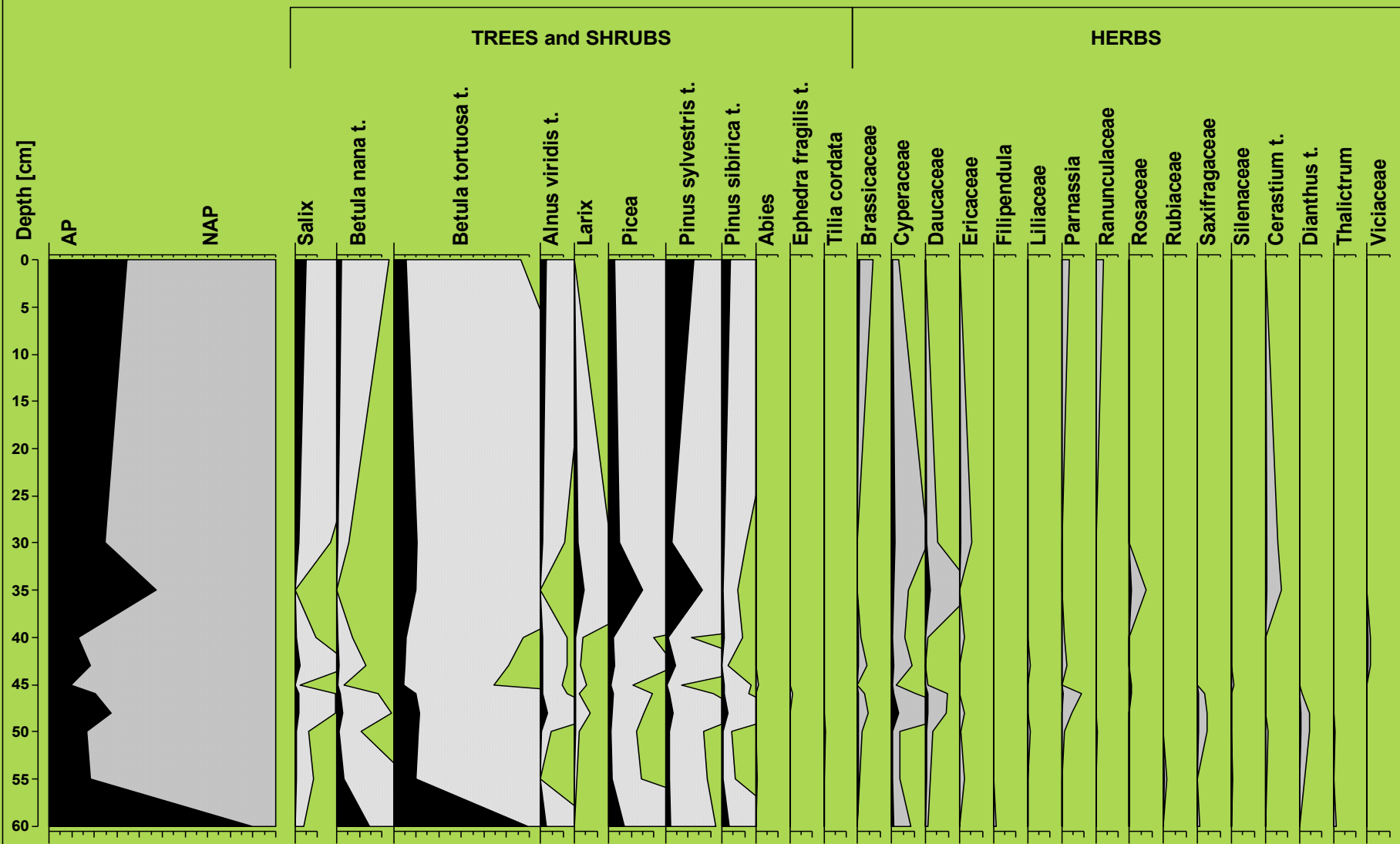

UST-POLUJ [SALECHARD]

[66°32'41.25" N; 66°29'03.28" E; 10 m a.s.l.]

NW SIBERIA, RUSSIA

1.part

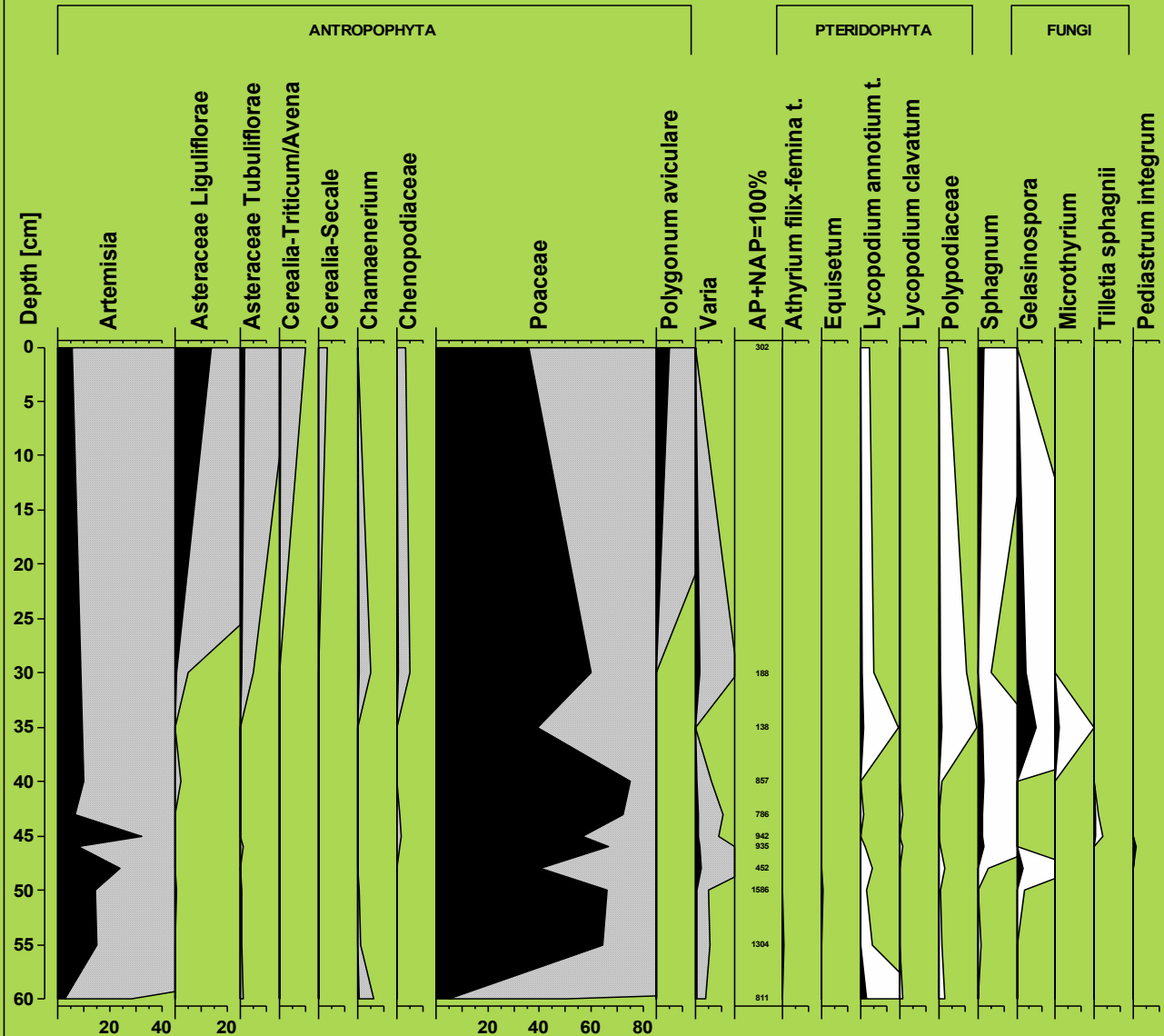
Pollenanalyst: V.Jankovská

UST-POLUJ [SALECHARD]

[66°32'41.25" N; 66°29'03.28" E; 10 m a.s.l.]

NW SIBERIA, RUSSIA

2.part

Pollenanalyst: V.Jankovská

Cílem pylové analýzy bylo zjistit, zda se přítomnost a činnost člověka projeví v pylovém spektru.

Lokalita byla v době železné pravidelným shromaždištěm „náčelníků“ jednotlivých rodů tehdejších místních obyvatel – Chantové a Něnci. Ti tehdy žili patrně v obdobných přírodních poměrech jako středoevropští obyvatelé mezolitu – tj. ve vegetační formaci lesotundry. Byli to rybáři, lovci a sběrači, přestože již s kovovými a keramickými artefakty.

„Gornokňazevsk“ – severně od
Salechardu – sídliště Chantů

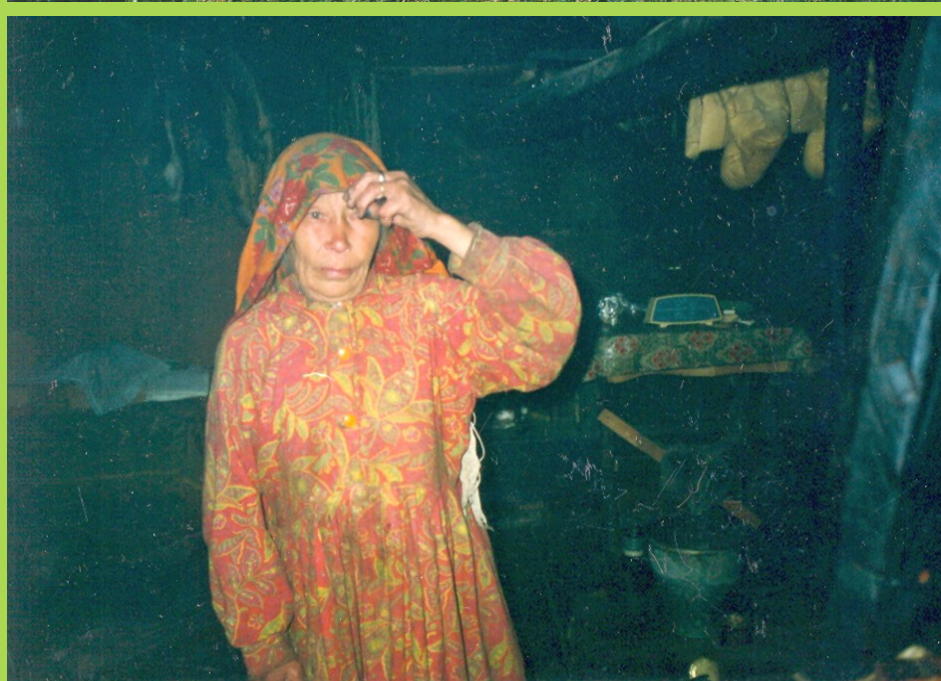
Přítomnost člověka na „mysu –
shromaždišti“ se projevila vyšším výskytem
pylových zrn *Poaceae* (trávy) a *Artemisia*
(pelyněk) jako jediných synantropních
indikátorů ve vegetační formaci,
představenou zde lesotundrou.

V okolí čumů je bohatá synantropní vegetace

„Gornokňáževsk“ – situace na sídlišti u Chantů

JV Jamal – čum Něnky Mariny u řeky Chadyta

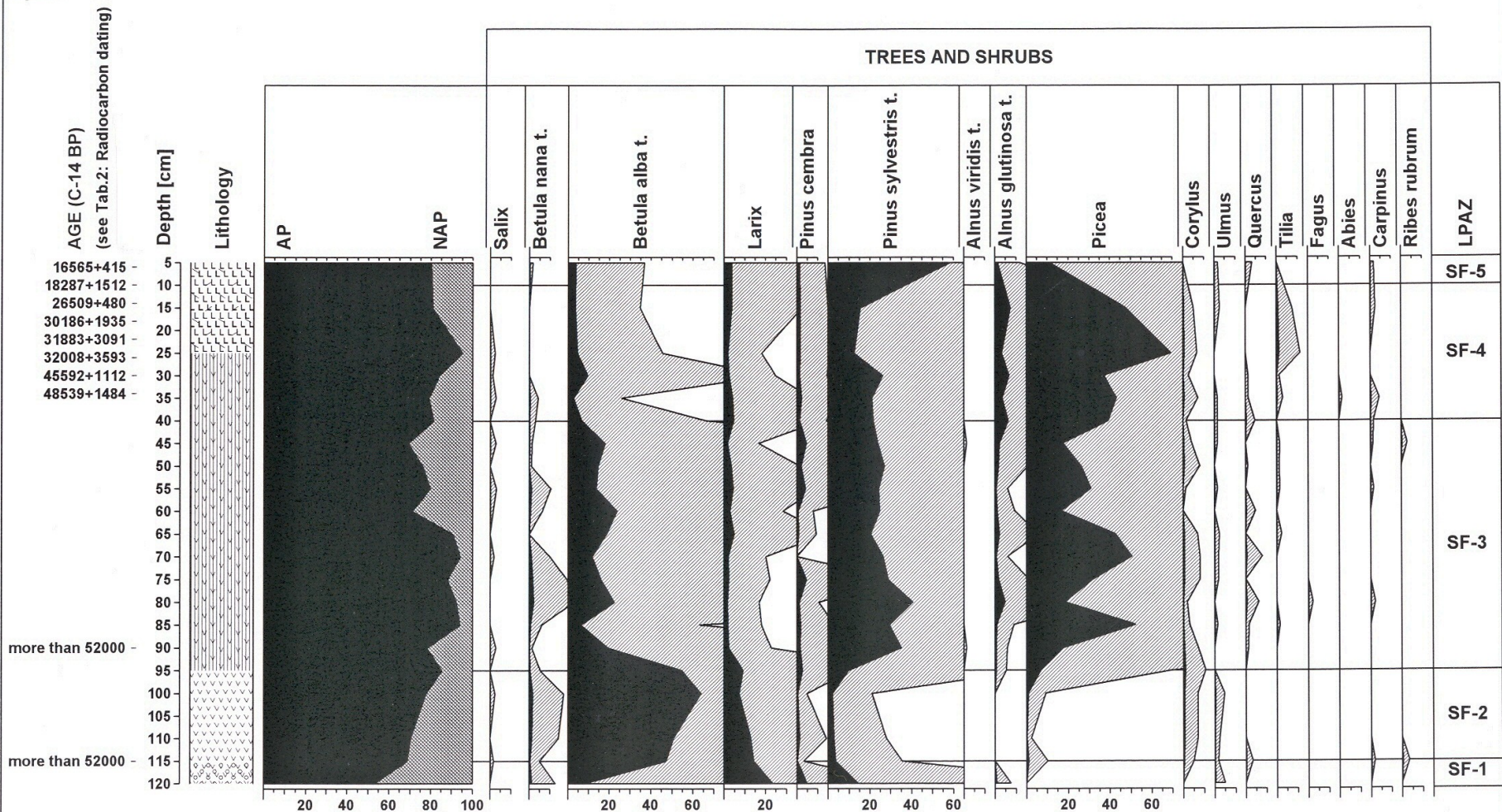

Lesotundra (Jižní Jamal)

ŠAFÁRKA
 [48°52'55" N, 20°34'30" E, 600 m a.s.l.]
 NE SLOVAK REPUBLIC
 1.part

Pollenanalyst: V. Jankovská

Interiér čumu Něnců na břehu Obu, severně od Salechardu (rybáři)

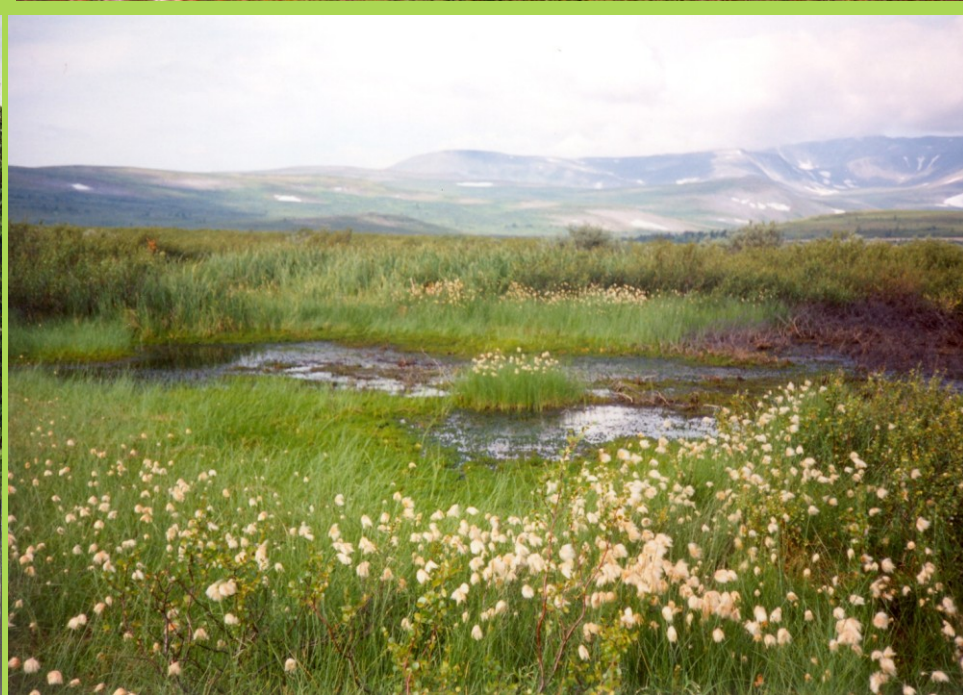

**Čum dědy Chanta a báby Máši.
Půlnoc na Obu.**

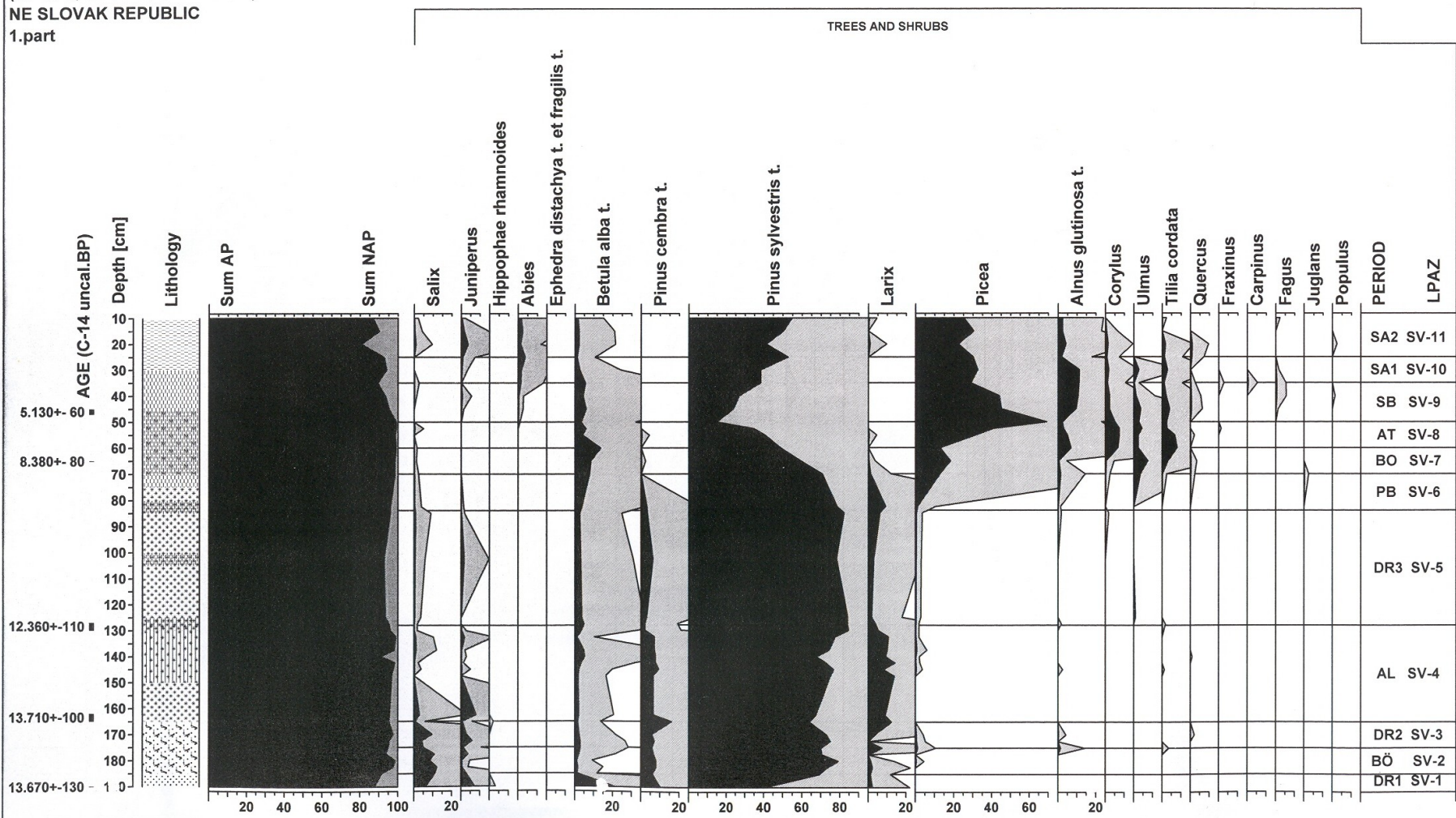

Lesotundra v údolí Polárního Uralu

SIVÁRŇA, Profile SK-6-A
 (49°19'N, 20°35' E, 610 m a.s.l.)
 NE SLOVAK REPUBLIC
 1.part

Pollenanalyst: V. Jankovská

Střední Jamal – subarktická tundra, kolem řek, kde je „talik“ je modřínová lesotundra

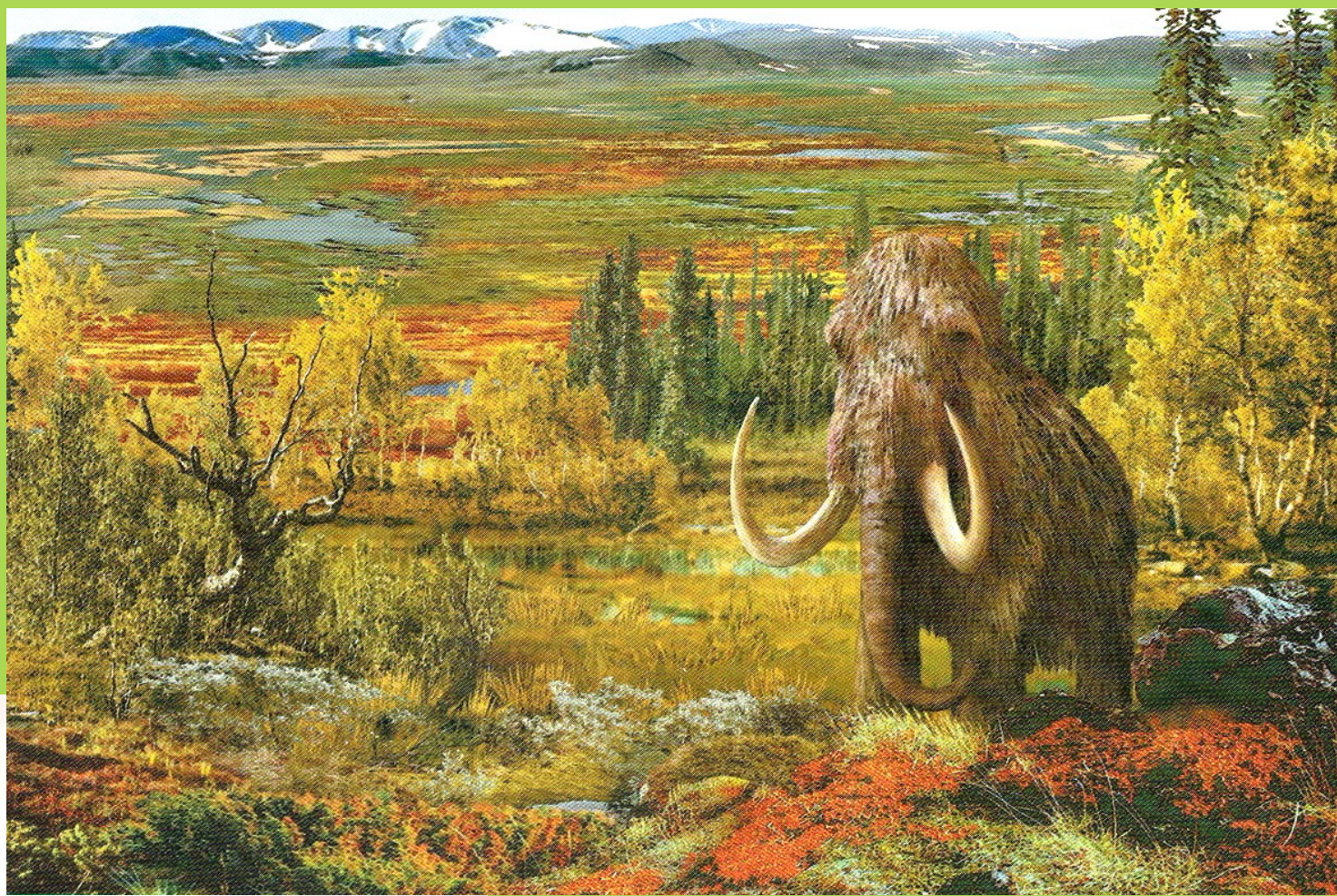

Střední Jamal – subarktická tundra. Řeky, potoky a jezera v tundře jsou bohaté na ryby (lipani).

**Grafická
rekonstrukce
poměrů v poslední
době ledové (orig.
Muzeum Inst.
Botaniki, Krakow).
Obdobný obraz
skýtala krajina
Moravské brány
kolem 47.000 BP.**

**Lesotundra Polárního Uralu s modřínem,
obdoba poměrů na svazích kry Maleník u
Týna n. Bečvou kolem 47.000 BP.**

A

B

C

Typy severní tajgy: A - modřínovo-smrková tajga u Labytnang. B – smrkovo-limbovo-modřínová tajga u Nojabrska, Z Sibiř. C – vyklované šišky limby od ptáka ořešníka.

Sběr vlochyně v lesotundře.

Obuv z březové kůry.

Pastevkyně sobů na parníku při cestě za sobím stádem na Polární Ural.

Sale-Mal: babička a děvčata (Chanti / Něnci) ve svátečním oděvu

Polární Ural: přírodovědný výzkum na alpinské hranici lesa

Polární Ural, lokalita „Černaja gorka“ (palsa).
Pyloanalytický výzkum. V klimatickém období
holocénu se zde uložily mocné vrstvy rašeliny,
která slouží jako „přírodní archiv“ pro
paleorekonstrukci vegetačních, klimatických a
dalších přírodních poměrů. Není vyloučeno, že
obdobná palsa byla v pozdním glaciálu a v
časném holocénu na lokalitě Sivárňa, mezi
Vyšnými Ružbachy a Kamienkou na východním
úpatí Spišské Magury.

Poslední pozdrav z arktické tundry, kam každoročně v březnu putují stáda pastevců sobů a vracejí se až v listopadu.

Díky za Vaši pozornost.